

Lahti

Talousarvio 2024

Taloussuunnitelma 2024–2026

Sivistyslautakunta 12.9.2023

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta 13.9.2023

Sisällys

1. Sivistyksen palvelualue	3
1.1. Palvelualueen yhteiskustannukset.....	5
1.2. Lasten ja nuorten kasvun vastuualue.....	6
1.3. Osallisuuden ja tiedon vastuualue, osaaminen	9
1.4. Osallisuuden ja tiedon vastuualue, Wellamo-opisto	10
1.5. Osallisuuden ja tiedon vastuualue, osallisuus	11
1.6. Liikunnan ja kulttuurin vastuualue, liikunta ja kulttuuri.....	13
1.7. Liikunnan ja kulttuurin vastuualue, kaupunginmuseo	14
1.8. Liikunnan ja kulttuurin vastuualue, kansainväliset urheilutapahtumat	15
1.9. Lahden kaupunginorkesteri.....	16
1.10. Lahden kaupunginteatteri	18
1.11. Toiminnan tunnusluvut.....	20
1.12. Investointiosa	21
1.12.1. Irtain omaisuus.....	21

1. Sivistyksen palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	35 430 502	34 851 000	34 657 900	34 432 700	34 834 700
Myyntituotot	5 109 103	5 004 600	5 018 100	5 021 600	5 036 800
Maksutuotot	7 635 839	8 946 600	7 709 800	7 744 600	7 767 200
Tuet ja avustukset	21 140 259	19 518 200	20 451 000	20 085 400	20 446 800
Vuokratuotot	1 206 511	1 074 800	1 203 700	1 305 700	1 308 200
Muut toimintatuotot	338 790	306 800	275 300	275 400	275 700
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-287 632 640	-300 943 000	-315 831 300	-324 156 300	-333 046 700
Henkilöstökulut	-136 071 327	-137 180 500	-142 160 600	-143 265 700	-144 023 100
Palvelujen ostot	-60 509 106	-64 353 000	-69 315 500	-72 121 500	-75 335 900
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 721 663	-7 753 100	-8 109 200	-8 258 900	-8 272 300
Avustukset	-22 564 556	-22 939 100	-23 707 100	-24 078 200	-24 422 600
Muut toimintakulut	-61 765 988	-68 717 300	-72 538 900	-76 432 000	-80 992 800
josta sisäiset vuokratulot	-51 909 627	-57 948 000	-61 099 700	-64 582 700	-68 696 000
Toimintakate	-252 202 138	-266 092 000	-281 173 400	-289 723 600	-298 212 000
Rahoitustuotot ja kulut	-18 253	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Vuosikate	-252 220 391	-266 102 000	-281 183 400	-289 733 600	-298 222 000
Poistot ja arvonalentumiset	-3 157 398	-3 916 600	-4 761 900	-5 064 300	-4 129 200
Tilikauden tulos	-255 377 789	-270 018 600	-285 945 300	-294 797 900	-302 351 200

Toiminnan kuvaus

Sivistyksen palvelualue vastaa opetus-, kasvatus-, kulttuuri- ja liikuntapalvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin kehittämisestä ja terveyden edistämisestä. Palvelualue vastaa edellä mainittujen asioiden suunnittelusta, valmistelusta, toimeenpanosta ja seurannasta. Palvelualueeseen kuuluvat lasten ja nuorten kasvun vastuualue, osallisuuden ja tiedon vastuualue sekä liikunnan ja kulttuurin vastuualue, johon kuuluvat taseyksiköt Lahden kaupunginorkesteri sekä Lahden kaupunginteatteri. Sivistyksen palvelualueetta johtaa palvelualuejohtaja. Palvelualueen hallinnolliset tukipalvelut hoidetaan konsernipalveluissa. Talousarviossa palvelualueeseen sisältyy seudullinen sivistyspalvelujen kehittäminen. Palvelualueen päätöksentekueliminä toimivat sivistyslautakunta sekä hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta sekä Wellamo-opiston johtokunta. Sivistyslautakunta vastaa palvelualueen yhteiskustannusten, lasten ja nuorten kasvun vastuualueen sekä osallisuuden ja tiedon vastuualueelle kuuluvien lukiokoulutuspalvelujen ja Wellamo-opiston asioista. Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta vastaa liikunnan ja kulttuurin vastuualueen, kirjasto- ja tietopalvelujen sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin kehittämisen ja terveyden edistämistä koskevien asioista.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle toiminnan aloittamisen 1.1.2023 myötä opiskeluhuollon palveluiden tuottaminen siirtyi kaupungilta hyvinvointialueelle. Yhteiset rajapinnat hyvinvointialueen kanssa ovat kehittämiskohteena edelleen v. 2024.

1.8.2021 voimaan tullut oppivelvollisuuden laajentaminen toiselle asteelle toi mukanaan lisätehtäviä ja -kustannuksia sivistyspalveluihin. Oppivelvollisuus on laajentunut ikäluokka kerrallaan. Lukuvuonna 2023–2024 oppivelvollisuuden piiriin liittyi kolmas eli viimeinen ikäluokka.

Suunnittelussa ja toiminnassa huomioidaan uuteen hallitusohjelmaan kirjatut kehittämistoimenpiteet sekä toimintaa ohjaavat valtakunnalliset määräykset ja suositukset.

Merkittävimpiä kehittämistoimenpiteitä ovat lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen sekä oppimisen ja kasvun tukeminen, heikossa työmarkkina-asemassa ja/tai elämäntilanteessa olevien nuorten tukeminen sekä lukio-opetuksen pedagogiikan kehittäminen ja sähköisten oppimisympäristöjen käytön lisääminen.

Mittavat päiväkotij- ja koulurakentamisen investointitarpeet ovat loppusuoralla. Niillä on ollut merkittävä vaikutus vuokratuloihin, joiden nousua on pyritty hillitsemään palveluverkon ja tilankäytön tehostamisella. Lasten ja nuorten kasvun vastuualueen palveluverkkosuunnitelmassa on linjattu suuntaviivoja kehittämistoimenpiteille. Palveluverkkotarkastelu on kytketty osaksi vuosittaista toimintaa ja on siten jatkuvaa. Palveluverkkosuunnitelmaa päivitetään muutostarpeiden mukaisesti. Nuorisopalveluille valmistuu uusi toimipiste keskustaan Lahden kaupunginsairaalan entisen keittiön tiloihin, joka korvaa osittain Sammonkatu 8:sta luovutusta tiloja. Myös liikuntarakentamisessa on tehty merkittäviä peruskorjauksia ja uudistamisia mm. tekojäärata/pesäpallotekonurmi, Kivimaan, Sepänniemen ja Radiomäen uudistaminen. Suunnittelun alla ovat Kisapuiston

stadionhanke sekä Urheilukeskuksen kohteiden parannukset. Historiallisen museon peruskorjaus on valmistunut ja työ jatkuu perusnäyttelyuudistuksen toteuttamisena. Museo avataan uudistettuna kesäkuussa 2024.

Strategian kärkihankkeista sivistyspalvelut toteuttavat toimenpiteitä erityisesti elinvoimaa tukevien Osaava Lahti-, Elävä Lahti- ja Hyvinvoiva Lahti -kärkihankkeissa.

Henkilöstösuunnitelma

Vuosien 2025–2026 henkilöstösuunnitelma pitää sisällään arvon talouden tasapainottamistavoitteiden vaikutuksista henkilöstöön. Lisäksi projektitoiminnan ennakoidaan vähentyvän suunnitelmavuosilla.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2022	KS 2023	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Sivistyksen palvelualue	2 824	2 767	2 813	2 828	2 788	2 764

1.1. Palvelualueen yhteiskustannukset

Sitovuus toimintakate	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	5 425 079	4 543 500	4 544 000	3 824 100	3 820 900
Toimintamenot	-6 092 777	-5 427 700	-5 935 500	-5 321 700	-5 412 800
Toimintakate	-667 698	-884 200	-1 391 500	-1 497 600	-1 591 900

Toiminnan kuvaus

Palvelualueen yhteiskustannuksiin sisältyy määrärahavaroukset palvelualueen lautakunnille, keskitettyihin menoihin, palvelualueen ulkoista rahoitusta saaville hankkeille sekä sivistystoimen seudulliseen kehittämiseen. Seudullisen sivistyspalvelujen kehittämissyksikön vastuulla on maakunnan sivistyspalvelujen kehittämisen koordinointi ja kuntien sivistystoimijoiden verkostoyhteistyön ylläpitäminen. Sivistyspalvelujen seudullisella kehittämisohjelmalla tähdätään Päijät-Hämeen alueen kilpailuaseman vahvistamiseen suhteessa muihin alueisiin.

Toiminnan painopistealueet

Päijät-Hämeen kunnat on valittu Kuntaliiton verkostoperuskoulupilottiin vuosille 2023–2024 ja kehittämistyötä tavoitteiden saavuttamiseksi jatketaan vuoden 2024 ajan.

Vuoden 2024 aikana seudullisissa sivistyspalvelujen toimijaverkostoissa jatketaan sitouttavan koulu yhteistyön kehittämistä (SKY). Opetushallituksen (OPH) rahoittamana on laadittu vuoteen 2025 ulottuva esi- ja perusopetuksen digitalisaatiostrategia sekä siihen liittyvä arkeen saattamisen toimenpideohjelma, jossa kuntia tuetaan vuoden 2024 ajan. Varhaiskasvatuksessa tuetaan kuntien digitaalisen arviointijärjestelmän Valssin käyttöönottoa (OKM rahoitus) sekä kehitetään innovatiivisia oppimisympäristöjä. Nuorisopalvelujen seudullinen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelmaa kehitetään yhteistyössä kuntien nuorisopalveluiden kanssa (AVI:n rahoitus). Esi- ja perusopetuksen seudullinen arviointikysely toteutetaan vuoden 2024 alkupuolella. Yhteistyötä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa jatketaan olemassa olevissa yhteistyörakenteissa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024
Talous:			
Kustannus/asukas (brutto)	51 €	45 €	49 €
Kustannus/asukas (netto)	6 €	7 €	12 €

1.2. Lasten ja nuorten kasvun vastuualue

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	9 814 306	9 052 300	8 310 100	8 347 900	8 386 000
Toimintamenot	-196 940 092	-205 641 800	-215 673 700	-221 088 400	-227 578 300
Toimintakate	-187 125 786	-196 589 500	-207 363 600	-212 740 500	-219 192 300

Toiminnan kuvaus

Lasten ja nuorten kasvun vastuualue vastaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä, palvelujen ja ydinprosessien kehittämisestä ja koordinoinnista, opetuksen ja kasvatuksen alueellisen yhteistyön ja tukipalvelujen kehittämisestä ja koordinoinnista sekä palveluihin kuuluvasta viestintä- ja markkinointiyhteistyöstä. Vastuualueeseen kuuluvat palveluyksiköt: varhaiskasvatuspalvelut, perusopetuspalvelut ja nuorisopalvelut. Vastuualue toimii sivistyslautakunnan alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Vuoden 2024 toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä keskitytään Lahden kaupungin strategian kärkihankkeiden tavoitteiden toteuttamiseen, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen sekä oppimisen ja kasvun tukemiseen. Suunnittelussa ja toiminnassa huomioidaan hallitusohjelmaan kirjatut kehittämistoimenpiteet sekä toimintaa ohjaavat valtakunnalliset määräykset ja suositukset.

Syksyllä 2021 hyväksytty palveluverkkosuunnitelma ohjaa sivistyksen palvelualueen lasten ja nuorten kasvun vastuualueen ja Lahden Tilakeskuksen pitkän aikavälin suunnitelua ja yhteistyötä. Muutokset huomioidaan talousarvioon sisältyvässä investointiohjelmassa sekä toimintayksikkökohtaisissa erillispäätöksissä. Taloussuunnittelukaudella valmistuu useita varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen toimitiloja. Uusien tilojen valmistuminen mahdollistaa väliaikaisten ja kalliiden vuokratilojen vähentämisen taloussuunnittelukauden aikana.

Varhaiskasvatus- ja perusopetusikäisten lasten määrä on ennusteiden mukaan laskeva taloussuunnitelmakaudella. Lasten ja nuorten määrän väheneminen vaikuttaa palvelutarpeeseen 2030-lukua lähestyttäessä.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen kasvanut tarve on pysynyt vuoden 2023 tasolla, mikä on edellyttänyt uusien valmistavan opetuksen opetusryhmien toiminnan jatkamista. Valmistavan opetuksen lisääntyneen tarpeen ennakoidaan jatkuvan edelleen vuonna 2024.

Talousarviossa huomioidaan uudistetun talousohjelman vaikutukset ja toimenpiteet. Uusien ja peruskorjattujen päiväkotien, koulujen ja nuorisotilojen vuokratilakustannusten lisäys, perusopetuksen digitaalisen kehittämisen lisäkustannukset, oppivelvollisuuden laajentuminen, kaksivuotisen esiopetuksen järjestäminen, henkilöstö- ja toimintakulujen sekä tuottojen oikaisu on huomioitu talousarvion laadinnassa ja sisällytetty talousarviokehikseen.

Toiminnan painopistealueet

Lahden kaupungin strategian kärkihankkeet sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ohjaavat vastuualueen yhteistä toiminnan kehittämistyötä. Tavoitteet ja toimenpiteet huomioidaan palveluyksiköiden toiminnassa sekä talousarvion käyttösuunnitelman toiminnallisissa tavoitteissa.

Koronapandemian aiheuttamat erityistarpeet lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä kasvun ja oppimisen tukemisessa näkyvät edelleen vastuualueen toiminnan järjestämisessä. Vastuualueen palveluissa on jatkettava pandemian vaikutusten arviointia ja tukitoimia edelleen vuonna 2024. Vastuualueella huomioidaan hallitusohjelman vaikutukset lasten ja nuorten palvelujen järjestämiseen.

Lasten ja nuorten kasvun vastuualueella jatketaan alueellisen hyvinvointiyhteistyön kehittämistä yhdessä Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän kanssa (perhekeskus-toimintamalli, alueellisen hyvinvointityön organisointi). Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen toimijat yhdessä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa järjestävät varhaista, oikea-aikaista ja yksilöllistä tukea lapsille, nuorille ja perheille. Alueellinen hyvinvointityö varmistaa moniammatillisen yhteistyön toteutumisen.

Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalvelut –palveluyksikön tehtävänä on vastata varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä, yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnasta, palvelusetelistä ja tuesta sekä lasten kotihoidon tuesta.

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Kaupunki huolehtii siitä, että varhaiskasvatusta on saatavissa lasten ja perheiden tarpeen mukaan.

Varhaiskasvatuspalvelujen toiminta-ajatuksena on tarjota lahtelaisille lapsiperheille laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta perheiden tarpeita vastaavasti. Lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi turvataan huomioiden lapsen yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet sekä toiminnassa että oppimisympäristön rakentamisessa. Toiminta perustuu lasten, vanhempien ja henkilökunnan väliseen avoimeen vuorovaikutukseen, jossa otetaan huomioon vanhempien ja henkilökunnan erilaiset roolit kasvattajina.

Lakisääteinen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestäminen on yhteydessä alle kouluikäisten lasten määrän kehitykseen sekä vanhempien tekemiin valintoihin. Laissa säädetään subjektiivisesta oikeudesta saada varhaiskasvatuspaikka neljän kuukauden sisällä hakemuksen jättämisestä tai kahden viikon sisällä hakemuksen jättämisestä, jos kyseessä on ennakoimaton opiskelun tai työn aloittaminen. Opiskelun tai työn perusteella vanhemmilla on myös oikeus iltatunneille, viikonloppu- tai vuorohoitopaikkaan.

Varhaiskasvatuspaikkojen määrää tarkasteltaessa reunaehtona on lakisääteisen velvoitteen täytyminen. Toimintaympäristön kehitys viittaa valtakunnallisen kehityksen mukaan syntyvyyden alenemiseen ja lisäksi alle kouluikäisten lasten määrään vaikuttaa myös lapsiperheiden muuttokehitys Lahteen. Varhaiskasvatuksen kysyntään vaikuttaa lasten määrän kehityksen lisäksi vanhempien valinnat. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja vastuu, ja yhteiskunnan tarjoamat varhaiskasvatuspalvelut tukevat lapsen kotikasvatusta. Varhaiskasvatukseen hakeutumiseen vaikuttavat monet yhteiskunnalliset sekä perheiden elämäntilanteisiin liittyvät tarpeet ja arvot sekä hoitomuodoista perheelle aiheutuvat kustannukset. Esimerkiksi taloudellisella ja työllisyystilanteella on vaikutusta varhaiskasvatuksen kysyntään. Koko ikäluokka ei käytä varhaiskasvatuspalveluja, joten vanhempien valinnat ratkaisevat todellisen palvelujen tarpeen. Vanhempien valinnat vaikuttavat myös palvelurakenteeseen sekä siitä aiheutuviin kustannuksiin. Valinnan mahdollisuuksina päiväkotien rinnalla tuodaan vaihtoehtoina esiin perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatus, yksityinen varhaiskasvatus ja kotihoito. Yksityisen varhaiskasvatuksen voimakas laajeneminen on tuonut vanhemmille lisää vaihtoehtoja.

Valtakunnallisesti on pyritty varhaiskasvatuksen osallistumisasteen lisäämiseen ja sen on arvioitu lisäävän kysyntää myös Lahdessa. Lahti osallistui vuosina 2019–2021 viisi-vuotiaiden lasten maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluun ja lisäksi varhaiskasvatusmaksuja on alennettu valtakunnallisesti lainsäädännöllä. Lahti osallistuu vuosina 2021–2024 valtakunnalliseen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun.

Palveluverkkosuunnitelman osalta investointitarvetta ovat ylläpitäneet päiväkotien vanhenevat ja peruskorjausta tarvitsevat tilat, käytössä olevat väistötilat sekä perhepäivähoitopaikkojen väheneminen. Samalla kun luovutaan käytöstä pois jäävistä yksiköistä, palveluverkkosuunnitelman mukaisesti peruskorjataan tai uudisrakennetaan palveluverkossa säilyviä yksiköitä.

Varhaiskasvatusta keskitetään päiväkoteihin ja avointa varhaiskasvatusta kehitetään kolmannen sektorin kanssa yhteistyössä.

Perusopetus

Perusopetuksessa jatketaan opetussuunnitelman mukaisen toimintakulttuurin kehittämistyötä. Perusopetuksen toimintaa ja prosesseja kehitetään hallitusohjelman, kaupunkistrategian, perusopetuksen kehittämissuunnitelman

sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti. Perusopetuksen kehittämissuunnitelmaa toteutetaan ja koulujen toimintaa tuetaan täydennyskoulutuksin, tukemalla jaettujen johtajuuden rakenteita sekä tutoropettajien tuella. Kehittäminen resursoidaan pääasiassa hankerahoituksin (OKM:n ja OPH:n kohdennetut valtionavustukset). Kehittämistyön osa-alueita ovat talous ja johtaminen, opetussuunnitelman mukainen toiminta, oppimisen tuen ja opiskeluhoillon toteuttaminen sekä opetuksen oppimisympäristöt. Harrastamisen Lahden malli ja koulun kerhotoiminta -hankkeilla edistetään perusopetusikäisten lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia.

Lahden kaupunki osallistuu valtakunnalliseen oppimisen digitaalisen ekosysteemin ja oppijan palvelukokonaisuuden kehittämiseen DigiOne-hankkeessa. Vuonna 2024 perusopetuksessa pilotoidaan ja otetaan käyttöön DigiOne-palvelualusta. Käyttöönotto edellyttää mittavia kehittämistoimenpiteitä perusopetuksen prosesseissa sekä toimintakulttuurissa.

Vuonna 2024 tarvittavia talouden ja toiminnan tehostamis- mahdollisuuksia varten jatketaan avoimien tehtävien täytön sekä osto- ja tukipalveluiden kriittistä tarkastelua. Koko perusopetuksen organisaation talousosaamista vahvistetaan ja talouden seuranta tehostetaan.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelujen toiminnoissa ja palveluissa panostetaan erilaisiin nuorten tukipalveluihin sekä eriarvoistumista ehkäiseviin toimenpiteisiin sekä alueelliseen nuorisotyöhön.

Heikossa työmarkkina-asemassa ja/tai elämäntilanteessa olevien nuorten tukena toimivat nuorten työ- ja valmennuspalvelut, etsivä- ja jalkautuva nuorisotyö sekä nuorten psykososiaaliset palvelut. Nuorisopalvelut hoitavat myös kotikunnan oppivelvollisuuden valvontaa, ohjausta ja tukea. Kolmella suuralueella (pohjoinen, etelä ja itä) toteutetaan alueellista nuorisotyötä (mm. nuorisotilatoiminnot, koulu- nuorisotyö ja erilaiset harrastetoiminnot) sekä tehdään tiivistä yhteistyötä eri palveluyksiköiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Uutena toimipisteenä valmistuu vuoden 2024 aikana Lahden kaupunginsairaalan vanhan keittiön tiloihin saneeratavien nuorten työ- ja valmennuspalvelujen sekä kulttuurisen nuorisotyön toimitila. Tila korvaa osittain Sammonkatu 8:n tiloja, joista on jouduttu aikaisemmin luopumaan.

Vuoden 2024 talousarvioaraamissa on otettu huomioon uusien toimitilojen vaatimat henkilöstö- ja vuokratilustusten kasvu.

Nuorisopalvelujen osallistuja- ja asiakasmäärätavoite on 210 000 vuonna 2024.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024
Varhaiskasvatuspalvelut			
Talous:			
Kustannus/asukas (brutto)	617 €	654 €	685 €
Vaikuttavuus:			
Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset	9/10	9/10	9/10
Perusopetus			
Talous:			
Kustannus/asukas (brutto)	932 €	973 €	1 016 €
Kustannus/oppilas (brutto)	9 608 €	10 080 €	10 685 €
Nuorisopalvelut			
Talous:			
Kustannus/asukas (brutto)	49 €	55 €	60 €
Kustannus/asukas (netto)	44 €	49 €	55 €
Vaikuttavuus:			
Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset	4,5	4,1	4,1 (1 - 5)

1.3. Osallisuuden ja tiedon vastuualue, osaaminen

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	33 041	55 000	33 600	33 700	33 700
Toimintamenot	-18 934 876	-19 689 800	-20 891 200	-21 422 100	-21 951 700
Toimintakate	-18 901 835	-19 634 800	-20 857 600	-21 388 400	-21 918 000

Toiminnan kuvaus

Osallisuuden ja tiedon vastuualueeseen kuuluvan osaaminen sitovan tason määrärahat koostuvat lukiokoulutuspalveluista, joka vastaa yleissivistävän ja jatko-opintokelpoisuuden antavan lukiokoulutuksen järjestämisestä sekä opiskelijoiden oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta. Palveluyksikköyksikkö toimii sivistyslautakunnan alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Lahden kaupungin lukiokoulutus järjestää toisen asteen koulutusta, jonka tavoitteena on monipuolisen jatko-opintokelpoisuuden saavuttaminen.

1.8.2022 lähtien Lahden kaupungilla lukiokoulutusta järjestää kaksi lukiota: Lahden lukio Gaudia ja Lahden lyseo. Molemmat ovat suuria lukioita, opiskelijamäärältään 1 400 ja 850 opiskelijaa. Oppivelvollisuus laajennettiin 1.8.2021 koskemaan myös toisen asteen koulutusta. Lukuvuonna 2023–2024 oppivelvollisuuden piiriin tulee liittymään kolmas ikäluokka.

Uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2021. Uudessa opetussuunnitelmassa korostuu työskentelytaitojen kehittämisen nostaminen keskeiseen asemaan. Tätä kautta pyritään edistämään yksilöllistä oppimista ja kehittämään opiskelija-arviointia monipuolisempaan suuntaan sekä lisäämään opiskelijan vastuunottoa opiskelustaan.

Toiminnan painopistealueet

Lukio-opetuksen pedagogiikkaa kehitetään ja sähköisten oppimisympäristöjen käyttöä lisätään. Pedagogiikan kehittämisessä painopiste on arvioinnin kehittämisessä. Vuoden 2024 aikana tullaan arvioimaan uusien arviointikäytänteiden ja työskentelytapojen käyttöönottoa ja niiden vaikutuksia. Opiskelijoiden liikkumismahdollisuuksia koulupäivän aikana parannetaan jatkamalla Liikkuva koulu -hankkeessa hyviksi todettuja käytänteitä.

Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston ja LAB-ammattikorkeakoulun kanssa etsitään uusia mahdollisuuksia korkeakoulujen kanssa käytävälle yhteistyölle. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua korkeakoulumaailmaan tarjoamalla heille mm. opintoja molempien korkeakoulujen lisäksi myös Helsingin yliopiston tarjonnasta. Osana Junnu-yliopiston toimintaa jatketaan lukiolaisille suunnatun ympäristötietoisuutta lisäävän tapahtumapäivän kehittämistä ja sen toimeenpanoa.

Lukiokoulutukselle luodaan laatukriteerit yhteishankkeessa, johon osallistuu Lahden lisäksi kolmen muun kaupungin lukiokoulutukset

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024
Lukiokoulutus			
Talous:			
Kustannus/asukas (brutto)	151 €	157 €	167 €
Vaikuttavuus:			
Asiakastytyväisyyskyselyn tulokset	4,1		4,2

1.4. Osallisuuden ja tiedon vastuualue, Wellamo-opisto

Sitovuus toimintakate	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	1 327 416	1 270 300	1 276 700	1 283 000	1 289 400
Toimintamenot	-4 186 800	-4 216 000	-4 468 500	-4 565 300	-4 658 600
Toimintakate	-2 859 384	-2 945 700	-3 191 800	-3 282 300	-3 369 200

Toiminnan kuvaus

Wellamo-opisto on yksi kolmesta osallisuuden ja tiedon vastuualueen palveluyksiköstä. Palveluyksikkö vastaa toiminta-alueensa asukkaiden omaehtoiseen koulutustarpeisiin eri elämänvaiheissa perustuvan yleissivistävän koulutuksen järjestämisestä sekä musiikin ja kuvataiteen taiteen perusopetuksesta. Palveluyksikkö toimii sivistyslautakunnan alaisuudessa ja sillä on seudullinen johtokunta. Lisäksi Taide- ja muotoilukoulu Taika kuuluu Wellamo-opistoon.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Opiston toimialueena on Lahden lisäksi Asikkala, Hollola, Kärkölä, Myrskylä, Orimattila ja Padasjoki. Opiston toimisto ja Lahden pääopetuspiste ovat Paavolan kampuksella.

Toiminnan painopistealueet

Opistossa järjestetään toiminta-alueen asukkaiden tarpeisiin perustuvaa yleissivistävää koulutusta, joka antaa

elämän eri vaiheissa tilaisuuden omaehtoiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen monipuolisesti eri aineissa. Opetusta annetaan taito- ja taideaineissa, kielissä, liikunnassa, tietotekniikassa ja yhteiskunnallisissa aineissa. Opisto tarjoaa mahdollisuuden taiteen perusopetuksen yleisen ja laajan oppimäärän opiskeluun riippuen ainealueesta. Opisto järjestää myös osallistavaa aktivointitoimintaa erilaisissa oppimisympäristöissä sekä digitukitoimintaa.

Wellamo-opiston toiminnoissa panostetaan siihen, että Lahti on hyvän ikääntymisen kaupunki. Kehitämme aktivoivan toiminnan konseptia huomioiden monimuotoinen ikääntyminen ja osallistumme eri-ikäisten kuntalaisten digitaalisten tukemiseen. Opiston henkilöstön pedagogisena kehittämisen kohteena on monimuoto-opetuksen ja digitaalisuuden kehittäminen. Valmistelemme taiteen perusopetuksen siirtymistä kansalliseen opintopisteytettyyn osaamisperusteisuusjärjestelmään.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024
Talous:			
Kustannus/asukas (brutto)	35 €	35 €	37 €
Kustannus/asukas (netto)	24 €	24 €	26 €
Vaikutavuus:			
Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset			4,2

1.5. Osallisuuden ja tiedon vastuualue, osallisuus

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	532 129	562 200	512 500	513 000	513 300
Toimintamenot	-7 888 054	-9 131 000	-9 405 800	-9 600 100	-9 979 100
Toimintakate	-7 355 925	-8 568 800	-8 893 300	-9 087 100	-9 465 800

Toiminnan kuvaus

Osallisuuden ja tiedon vastuualueeseen kuuluva osallisuus on oma sitova taso ja se sisältää kirjasto- ja tietopalvelut sekä osallisuus ja hyvinvointi -palveluyksikön. Nämä toimivat hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kirjasto- ja tietopalvelut

Uusia kirjastotiloja suunnitellaan vuoden 2024 aikana Myllypohjan monitoimitaloon, jonne talon valmistuttua siirtyy Ahtialan kirjasto. Lisäksi Launeen kirjaston tulevista tiloista tehdään ratkaisu vuoden 2024 aikana. Mukkulan kirjasto toimii väistötilassa Mukkulan monitoimitalon valmistumiseen saakka. Uusi kirjastoauto valmistuu vuoden 2024 aikana ja vanhoista kirjastoautoista luovutaan uuden valmistuttua ja siirrytään yhden auton malliin.

Osallisuus ja hyvinvointi

Kumppanuuspöytien toinen kaksivuotinen toimintakausi alkoi kesäkuussa 2023. Samaan aikaan palveluyksikössä aloitti määräaikainen hyvinvointikoordinaattori ja kumppanuuspöytien koordinaatio siirtyi kokonaisuudessaan osallisuus- ja hyvinvointi -palveluyksikölle.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella alkuvuodesta 2023 aloittanut yhdyspintaneuvottelukunta edistää hyvinvointialueen, alueen kuntien ja muiden toimijoiden yhteistyötä keskittyen etenkin hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä yhdyspintatyöhön. Neuvottelukunta määrittelee vuosittaisissa hyte-neuvotteluissa yhdyspintatyön keskeiset kehittämiskohteet. Yhteistyötä tehdään myös hyvinvointialueella aloittaneiden vaikuttamistoimielinten (vanhus- ja vammaisneuvostojen) kanssa.

Toiminnan painopistealueet

Kirjasto- ja tietopalvelut

Lahden kaupunginkirjasto edistää ja tukee kirjastolain mukaisesti kuntalaisen hyvinvointia, osaamista ja osallisuutta. Tarjoamme sisältö-, mediakasvatus-, asiakas- ja tapahtumapalveluja sekä tiloja ja toimintaympäristöjä myös oma-toimikäyttöön asukkaiden opiskeluun, työskentelyyn ja vapaa-aikaan. Kaikenikäisten lukutaitojen tukeminen ja kehittäminen ovat kirjastotyön ytimessä.

Kuntalaisten digitaitojen tukeminen näkyy vahvasti kirjaston tuottamissa palveluissa. Kirjastot luovat kuntalaisille väyliä vaikuttamiseen ja osallistumiseen ja toimivat yhteiskunnallisen keskustelun kohtaamispaikkoina. Kirjastojen monimuotoisista palveluista viestitään aktiivisesti eri

käyttäjryhmiä tavoittaen. Kirjasto toimii aktiivisesti kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja tekee yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Osallisuus ja hyvinvointi

Hyvinvointisuunnitelma toteuttaa kaupungin strategian, kestävän kehityksen ja Luontoaskel terveyteen -ohjelman sekä ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön toimintaohjelman tavoitteita. Hyvinvointisuunnitelman sekä ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaohjelman toimenpiteiden toteutumista seurataan ja dokumentoidaan kaupunkitasoisessa hyvinvointiryhmässä. Vuonna 2024 hyvinvointiryhmä valmisteleo hyvinvointikerhomuksen vuosilta 2021–2024.

Sote-uudistuksen yhteydessä otettiin käyttöön (v. 2023 alusta alkaen) hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin (Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta § 15). HYTE-kertoimen tarkoituksena on korvata kunnille hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä aiheutuvia kustannuksia ja kannustaa hyvinvointityöhön. Hyvinvointiryhmä seuraa indikaattoritietoja, joihin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosan eli HYTE-kertoimen laskenta perustuu.

Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön kehittäminen ja koordinaatio ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön toimintaohjelman mukaisesti. Kehittämiskohteena erityisesti Pakka-toimintamalli sekä viestinnän tehostaminen asukkaille sekä ammattilaisille eri ilmiöistä (lähisuuhdeväkivalta, mielenterveys, päihdeet sekä rahapelaaminen). Toimintaohjelman toteutumisesta ja tuloksista raportoidaan vuonna 2024 laadittavassa hyvinvointikertomuksessa.

Kumppanuuspöytien toimintaa kehitetään saadun palautteen pohjalta. Kumppanuuspöytien uusi toimintakausi on alkanut 5.6.2023 ja jatkuu 31.5.2025 asti.

Osallistuvassa budjetoinnissa vuosi 2024 on hankkeiden tiedotus- ja toteuttamisvuosi. Osallistuvan budjetoinnin ideoi, kehitä, äänestä -kierros toteutetaan vuonna 2025.

Osallisuusuudistuksen arviointi on valmistunut vuonna 2023. Arvioinnissa nousseita kohteita kehitetään vuoden 2024 aikana.

Monitoimikeskus Takatasku toimii tärkeänä kohtaamis- ja ajanviettopaikkana erityisesti ikääntyneelle väestölle. Kävijäasiakkaille suunnataan asiakaskysely keväällä 2024. Monitoimikeskus Takataskun toimintoja kehitetään (yhteisöllinen ruokailu ja virikkeelliset vapaa-ajantoiminnot) sekä etsitään ratkaisuja toimitilojen tehokkaampaan

hyödyntämiseen yhteistyössä muiden toimijoiden ja yhdistysten kanssa.

Tehdään yhteistyötä ja mahdollistetaan kolmannen sektorin kanssa tehtävä hyvinvointityö kohdentamalla vuosivastuuksia ja jäämistöjä hyvinvointia ja osallisuutta edistävään toimintaan avustussäännön linjausten mukaisesti. Hyvinvointialueen ja kaupungin välisiä linjauksia avustuskäytännöissä ja kumppanuuksissa selkiinnytetään. Palveluyksikön sisäinen tehtäväjako ja vastuut yhdistysyhteistyössä linjataan.

Vammais- ja vanhusneuvoston vaikuttavuutta lisätään. Neuvostoilla on mahdollisuus osallistua kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan ennen päätöksentekoa. Lahden kaupungin esteettömyyssuunnitelma on valmistunut 6/2023. Vammaisneuvosto seuraa sen toimenpiteiden toteutumista yhteistyössä eri palvelualueiden kanssa.

Asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen edellyttää toimivia palveluketjuja kaupungin ja hyvinvointialueen välillä. Vuosittaisissa hyte-neuvotteluissa määritellään keskeiset hyte-työn kehittämiskohteet. Maakunnalliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ovat mielen hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys, arjen turvallisuus, päihteettömyys ja terveelliset elintavat. Ne linjaavat paikallisesti ja alueellisissa verkostoissa tehtävää hyvinvointi- ja osallisuustyötä. Työtä tukevat myös maakunnallinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma ja sitä täydentävät maakunnalliset lasten ja nuorten, ikääntyneiden ja ehkäisevän työn suunnitelmat.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024
Kirjasto- ja tietopalvelut			
Talous:			
Kustannus/asukas (brutto)	56 €	63 €	65 €
Vaikuttavuus:			
Asiakaskäynnit/asukas	6,9		7,5
Osallisuus ja hyvinvointi			
Talous:			
Kustannus/asukas (brutto)	9 €	12 €	13 €

1.6. Liikunnan ja kulttuurin vastuualue, liikunta ja kulttuuri

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	2 019 401	2 167 000	2 062 800	2 168 400	2 174 200
Toimintamenot	-31 756 797	-32 549 800	-34 536 000	-36 708 600	-37 561 100
Toimintakate	-29 737 396	-30 382 800	-32 473 200	-34 540 200	-35 386 900

Toiminnan kuvaus

Liikunnan ja kulttuurin vastuualueeseen kuuluva liikunta ja kulttuuri koostuu liikuntapalvelut ja kulttuuripalvelut -palveluyksiköistä. Liikuntapalvelut vastaa liikuntapaikkojen ylläpitämisestä ja kehittämisestä, liikuntatilojen vuokraamisesta asukkaiden, liikuntaseurojen sekä urheilu- ja liikunta- tapahtumajärjestäjien käyttöön, ohjatun liikuntatoiminnan järjestämisestä erityis- ja terveystoimintaryhmille sekä yhteistyöstä kansainvälisten liikunta- ja urheilutapahtumien järjestämiseksi. Kansainvälisten urheilutapahtumien määräraha varataan erilliselle sitovalle tasolle. Kulttuuripalvelut vastaa kulttuuritoiminnan koordinoimisesta, kehittämisestä ja järjestämisestä sekä jakaa avustuksia kaupungin elinvoimaa ja viihtyvyyttä lisäävään kulttuuritoimintaan. Kulttuuripalvelujen määrärahat sisältävät kaupunginorkesterille ja kaupunginteatterille maksettavat toiminta-avustukset. Palveluyksiköt toimivat hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Suunnitelmakaudella käyttötalouteen eniten vaikuttavat tekijät tulevat olemaan suunnitteilla olevat ja toteutuvat liikuntatilojen peruskorjaus- ja uudistuskokonaisuudet kuten tekojäärata/pesäpallotekonurmi, muut ulkoliikunta-alueet kuten Kivimaan, Sepänniemen ja Radiomäen uudistaminen, Urheilukeskuksen kohteiden parannukset ym.

Vuoden 2024 talousarviokehyksessä Liikuntapalvelut-yksikön menoista noin 60 prosenttia kohdentuu tilojen ja alueiden vuokrakustannuksiin. Talouden sopeuttamistoimenpiteenä etsitään keinoja olemassa olevien vuokrakustannusten alentamiseksi.

Liikuntapalvelujen tulokertymätavoitteet ovat alentuneet lasten ja nuorten liikuntapaikkojen käyttövuorohintoja koskevien alentamispäätösten vaikutuksesta. Edellä mainitut mahdolliset uudet liikuntapalvelujen ylläpidettäväksi tulevat liikuntapaikat kasvattavat liikunnan harrastamismääriä sekä tila- ja alueiden käyttöastetta Lahdessa.

Liikuntapalvelut-yksikkö jatkaa yhteistyössä urheiluseurojen kanssa lasten ja nuorten harrastetakuun toteuttamiseen tähtääviä strategisten tavoitteiden mukaisia toimia. Liikuntapalvelut vastaa osaltaan kaupungin työntekijöiden hyvinvoinnin edistämisestä vuoden 2023 helmikuussa päättyneen Työhyvinvointia liikkumalla -hankkeen mukaisin toimin yhteistyössä konsernihallinnon palvelualueen kanssa mm. siten, että henkilöstön liikuntaneuvonta pyritään saamaan normaaliksi osaksi toimintaa.

Sopeuttamistoimenpiteiden kohdistamista liikuntapalveluihin tarkastellaan pitkällä aikavälillä liikuntapaikkaselvityksen valmistuttua. Lisäksi selvitetään tulojen kasvattamisen mahdollisuutta.

Toiminnan painopistealueet

Liikuntapalvelut-yksikkö jatkaa yhteistyössä urheiluseurojen kanssa lasten ja nuorten harrastetakuun toteuttamiseen tähtääviä strategisten tavoitteiden mukaisia toimia. Liikuntapalvelut vastaa osaltaan kaupungin työntekijöiden hyvinvoinnin edistämisestä vuoden 2023 helmikuussa päättyneen Työhyvinvointia liikkumalla -hankkeen mukaisin toimin yhteistyössä konsernihallinnon palvelualueen kanssa mm. siten, että henkilöstön liikuntaneuvonta pyritään saamaan normaaliksi osaksi toimintaa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024
Liikuntapalvelut			
Talous:			
Kustannus/asukas (brutto)	144 €	145 €	156 €

1.7. Liikunnan ja kulttuurin vastuualue, kaupunginmuseo

Sitovuus toimintakate	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	1 337 118	1 268 100	1 369 500	1 338 600	1 344 600
Toimintamenot	-6 710 115	-7 675 400	-8 268 800	-8 411 000	-8 504 700
Toimintakate	-5 372 997	-6 407 300	-6 899 300	-7 072 400	-7 160 100

Toiminnan kuvaus

Kaupunginmuseo on yksi liikunnan ja kulttuurin vastuualueen palveluyksiköistä. Kaupunginmuseo huolehtii siitä, että lahtelaista ja päijät-hämäläistä kulttuuriperintöä säilyy tuleville sukupolville. Alueellisena vastuumuseona kaupunginmuseon toimintakenttänä on koko Päijät-Häme. Museo toimii kulttuuriympäristön, kulttuuriperinnön ja visuaalisen taitteen asiantuntijana sekä on mukana viranomaistyötä tekevässä asiantuntijana kaavoituksessa ja rakennushankkeissa arkeologisen ja rakennetun kulttuuriperinnön osalta.

Kaupunginmuseon kokoelmissa on n. 100 000 esinettä, 80 000 julistetta ja 9 000 taideteosta. Kuvakokoelmissa on arviolta puoli miljoonaa erityyppistä kuvaa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kaupunginmuseon toiminta on jaettu neljään yksikköön: asiakaspalveluyksikkö, näyttelytoimintayksikkö, kokoelmayksikkö sekä tutkimus- ja kulttuuriympäristöyksikkö. Kaupunginmuseon museokohteista koko vuoden avoinna ovat Hiihtomuseo, Radio- ja tv-museo Mastola sekä Lahden visuaalisten taiteiden museo Malva. Kesäkuussa 2024 avataan yleisölle peruskorjauksen ja uudistuksen läpi käynyt Lahden historiallinen museo. Museon kokoelmien säilytys- ja hoitotyön keskuspaikka Sopenkorvessa on teknisen käyttöikänsä päässä ja sen peruskorjaaminen ja/tai kokoelmatilojen kokonaisuudistus on suunnitteilla Tilakeskuksen kanssa.

Toiminnan painopistealueet

Alueellisen vastuumuseon näkökulmasta viranomaistyö arkeologian ja rakennetun kulttuuriympäristön parissa sekä korjausrakentamisen neuvontatyö, alueellinen taidemuseotyö ja paikallismuseotyö ovat vakiinnuttaneet toimintatapansa ja työ jatkuu hyvässä yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa toisella suunnitelmakaudella. Alueelliseen työhön kohdistetut resurssit ovat niukat viranomaisytyön määrään nähden ja se heikentää toiminnan laatua ja kuormittaa henkilökuntaa.

Lahden Kartanossa sijaitsevan Historiallisen museon peruskorjaus- ja uudistushanke päättyi. Lahden ja alueen 10 000 vuotisesta historiasta kertova perusnäyttely, vaihtuva näyttely ja museotalo kokonaisuudessaan avautuvat yleisölle kesäkuussa 2024. Osallistavan museotyön toimintamuodot liittyvät osaksi Historiallisen museon toimintaa ja näyttelyjä.

Lahden visuaalisten taiteiden museo Malva on vakiinnuttanut asemansa Suomen merkittävien taidemuseoiden kentällä. Työ museon kehittämisessä sekä näyttelyohjelman ylläpidossa kansainvälisestäkin laadukkaana ja vetovoimaisena vaatii runsaasti henkilöstöresursseja sekä edellyttää muutosta museon perinteiseen rahoitukseen.

Hiihtomuseossa jatkuu Hiihtourheilun hyväksi – Lahden Hiihtoseura 100 vuotta -näyttely, joka juhlistaa myös Salpausselän kisojen satavuotista historiaa. Museon tiloissa toimii lapsille suunniteltu ympäristökasvatusta painottava opetustila Nuoska. Ympäristökasvatustyötä tehdään aktiivisesti Lahden ympäristökasvattajien ja Salpausselkä Geoparkin kanssa. Syksyllä 2024 museossa avautuu uusi vaihtuva näyttely. Vuonna 2023 aloitettu Muistot liikkeeksi senioriyleisötyössä -projekti jatkuu. Hankkeen toimintamallit ja palvelut pyritään saamaan osaksi museon yleisötyötä.

Radio- ja tv-museo Mastolassa jatkuu Retroa ja romua -näyttely. Näyttely kertoo radio- ja tv-alan korjaamokulttuurin muutoksesta, kierrätyksestä ja elektroniikkajätteeseen liittyvistä ilmiöistä. Yhteistyötä Radio- ja tv-museosäätiön kanssa kehitetään. Mastolassa käynnistetään hanke Ylen ja Radiomäen 100-vuotisen historian tiimoilta yhteistyössä Ylen kanssa.

Digitaalisia palveluja kehitetään ja toteutetaan museon strategian mukaisesti kaikilla toiminnan osa-alueilla. Museoiden viestintää kehitetään edelleen. Kokoelmätietojen vuosia kestänyt siirtotyö kokoelmajärjestelmä Collecteen saadaan päätökseen. Collecten kulttuuriympäristötiedon luettelointiosio valmistuu ja otetaan tuotantokäyttöön. Museo-opetusta kehitetään museon eri toimintalinjoilla.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024
Talous:			
Kustannus/asukas (brutto)	56 €	64 €	69 €

1.8. Liikunnan ja kulttuurin vastuualue, kansainväliset urheilutapahtumat

Sitovuus toimintakate	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-296 904	-905 700	-318 500	-330 500	-343 200
Toimintakate	-296 904	-905 700	-318 500	-330 500	-343 200

Toiminnan kuvaus

Liikuntapalvelut palveluyksikkö vastaa kansainvälisten urheilutapahtumien määrärahasta, joka varataan erillisenä kohdennettuna määrärahavarakseen. Liikuntapalvelut vastaa yhteistyöstä urheilun lajiliittojen ja muiden tapahtumajärjestäjien kanssa kansainvälisten liikunta- ja urheilutapahtumien järjestämiseksi. Liikuntapalvelujen palveluyksikkö toimii hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Taloussuunnitelmakaudella valmistaudutaan hyödyntämään liikuntapaikkaverkoston ja suorituspaikkojen infrastruktuuri-investointeja olemassa olevien vuosittaisten tapahtumien lisäksi uusien tapahtumien järjestämisessä mahdollisimman monipuolisesti ja tehokkaasti.

Määrärahojen puitteissa keskitytään vuonna 2024 sopimusperusteisiin sekä vuosittain toistuviin tapahtumiin kuten junioreiden turnaukset, Salpausselän kisasopimus ja muut toistuvat tapahtumat. Vuoden aikana on useita

erillistapahtumia, joiden välillistä tukea rahoitetaan määrärahan kautta.

Toiminnan painopistealueet

Välillisen teknisen tuen kohdistaminen tapahtumien toteuttamiseen tukee Lahden kaupungin asemaa urheilu- ja liikunta-tapahtumakaupunkina ja tätä kautta edistää lahtelaista elinkeinoelämää. Tuettavat tapahtumat voidaan jakaa seuraaviin luokkiin:

1. Kansainväliset tai kansalliset arvotapahtumat, jotka tuovat kaupunkiin suurta yleisöä paikan päälle sekä kansallista ja kansainvälistä näkyvyyttä median kautta.
2. Kansainväliset tai kansalliset massatapahtumat, jotka tuovat suuren määrän osanottajia.
3. Kansainväliset tai kansalliset tapahtumat (junioritapahtumat), jotka tuovat kaupunkiin suuren määrän osanottajia ja heidän vanhempiaan.
4. Yksityiset organisaatiot, jotka tuovat oman henkilökuntansa liikunta- ja virkistystapahtumaan.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024
Talous:			
Kustannus/asukas (brutto)	2 €	8 €	3 €

1.9. Lahden kaupunginorkesteri

Tuloslaskelma	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Liikevaihto	327 165	833 200	837 400	841 600	845 800
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	5 415 000	5 564 100	5 846 700	5 988 000	6 118 900
Materiaalit ja palvelut	-1 119 893	-1 077 700	-1 177 500	-1 202 900	-1 225 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-36 793	-26 800	-26 900	-26 500	-26 900
Palvelujen ostot	-1 083 099	-1 050 900	-1 150 600	-1 176 400	-1 198 100
Henkilöstökulut	-4 130 944	-4 251 000	-4 369 100	-4 445 200	-4 508 200
Poistot ja arvonalentumiset	-58 928	-35 000	-27 000	-27 000	-27 000
Suunnitelman mukaiset poistot	-58 928	-35 000	-27 000	-27 000	-27 000
Liiketoiminnan muut kulut	-864 891	-1 052 600	-1 129 500	-1 173 500	-1 223 500
Liikelyi-/alijäämä	-42 537	0	0	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut	-32	0	0	0	0
Muut rahoitustuotot	68	0	0	0	0
Muut rahoituskulut	-100	0	0	0	0
Yli-/alijäämä ennen varauksia	-42 569	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	-42 569	0	0	0	0
Rahoituslaskelma	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toiminnan rahavirta	16 359	35 000	27 000	27 000	27 000
Liikelyi-/alijäämä	-42 537	0	0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset	58 928	35 000	27 000	27 000	27 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-32	0	0	0	0
Investointien rahavirta	-10 000	-140 000	-140 000	-40 000	-40 000
Investointimenot	-10 000	-140 000	-140 000	-40 000	-40 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	6 359	-105 000	-113 000	-13 000	-13 000
Lainakannan muutokset	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-6 359	72 600	113 000	13 000	13 000
Rahoituksen rahavirta	-6 359	72 600	113 000	13 000	13 000
Vaikutus maksuvalmiuteen	0	-32 400	0	0	0

Toiminnan kuvaus

Taseyksikkö Lahden kaupunginorkesteri vastaa konserttien järjestämisestä, tallentamisesta ja välittämisestä sekä yleisötyöstä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Taseyksikkö toimii hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Oman tulonhankinnan onnistuminen on keskeisessä roolissa kaupunginorkesterin taloudellisen tuloksen saavuttamisessa. Viime vuosien epävarmuustekijät, kuten koronapandemia ja inflaatio, ovat muuttaneet yleisön ostokäyttäytymistä ennakoivasta lähelle tapahtumapäivää. Tilanne on edellistä vuotta vakaampi, mutta ryhmämyynnin palautumista koronaa edeltävälle ajalle odotetaan edelleen.

Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän päivitetty lainsäädäntö astui voimaan vuoden 2022 alusta. Lahden kaupunginorkesteri on valittu jatkuvan esittävän taiteen valtionosuuden piiriin. Kaupunginorkesterille myönnetty valtionosuus vuonna 2023 oli 1,8 milj. euroa.

Toiminnan painopistealueet

Pääosa konserteista soitetaan Sibeliustalossa ja ne houkuttelevat yleisöä myös Lahden ulkopuolelta. Kaupunginorkesteri esiintyy aktiivisesti sosiaalisessa mediassa ja seuraa sähköisen tiedonvälityksen kehittymistä. Kaupunginorkesterin Sibeliustalossa järjestettävä Sibelius-festivaali täyttää 25-vuotta vuonna 2024. Se kerää kotimaisen yleisön lisäksi vuosittain myös runsaan määrän kansainvälisiä konserttavieraita. Alueellista ja kansainvälistä konserttitoimintaa pyritään jatkamaan toimintakentän muutoksista huolimatta, mutta taloudellisten paineiden takia supistussa muodossa.

Lapsille ja nuorille suunnattu toiminta on kaupunginorkesterille tärkeää. Yhteistyötä on tehty päiväkotien ja koulujen kanssa mm. Hei, me sävelletään! -projektein ja tarjoamalla lapsille ja nuorille räätälöityjä konsertteja mm. osana kaupungin perusopetuksen kulttuuriohjelman. Ennen

koronapandemiaa toiminta tavoitti yli 5 000 Lahden ja Päijät-Hämeen alueen lasta ja nuorta vuodessa.

Digitaalista osaamista ja uusia toimintatapoja tullaan myös mahdollisuuksien mukaan kehittämään. Kaupunginorkesteri on yhtenä toimijana mukana 2023 käynnistyneessä Kudos-hankkeessa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024
Talous:			
Kustannus/asukas (ilman valtionosuutta)	36 €	37 €	39 €

1.10. Lahden kaupunginteatteri

Tuloslaskelma	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Liikevaihto	1 080 563	1 890 500	1 887 400	1 887 400	1 887 400
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	7 237 900	7 466 400	7 797 300	8 027 100	8 240 600
Materiaalit ja palvelut	-1 538 664	-1 695 500	-1 718 900	-1 725 200	-1 770 600
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-320 036	-346 700	-366 700	-366 700	-366 700
Palvelujen ostot	-1 218 628	-1 348 800	-1 352 200	-1 358 500	-1 403 900
Henkilöstökulut	-4 921 630	-5 121 300	-5 341 200	-5 472 500	-5 544 700
Poistot ja arvonalentumiset	-175 155	-181 800	-178 400	-178 400	-178 400
Suunnitelman mukaiset poistot	-175 155	-181 800	-178 400	-178 400	-178 400
Liiketoiminnan muut kulut	-2 250 756	-2 507 700	-2 597 100	-2 689 300	-2 785 200
Liikeylli-/alijäämä	-76 311	10 000	10 000	10 000	10 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-9 664	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Muut rahoitustuotot	21	0	0	0	0
Kunnalle maksetut korkokulut	-7 816	-8 000	-8 000	-8 000	-8 000
Muut rahoituskulut	-1 869	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Yli-/alijäämä ennen varauksia	-85 975	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	-85 975	0	0	0	0
Rahoituslaskelma	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toiminnan rahavirta	89 180	181 800	178 400	178 400	178 400
Liikeylli-/alijäämä	-76 311	10 000	10 000	10 000	10 000
Poistot ja arvonalentumiset	175 155	181 800	178 400	178 400	178 400
Rahoitustuotot ja -kulut	-9 664	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Investointien rahavirta	-147 647	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Investointimenot	-147 647	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-58 467	31 800	28 400	28 400	28 400
Lainakannan muutokset	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	58 467	-31 800	-28 400	-28 400	-28 400
Rahoituksen rahavirta	58 467	-31 800	-28 400	-28 400	-28 400
Vaikutus maksuvalmiuteen	0	0	0	0	0

Toiminnan kuvaus

Taseyksikkö Lahden kaupunginteatteri vastaa omaa sekä yleistuotantoa olevien teatteriesitysten järjestämisestä ja kaupunginteatterin yleisötyöstä sekä ohjelmistoa täydentävien koti- ja ulkomaisten teatteri- ja kulttuuriesitysvierailujen järjestämisestä. Taseyksikkö toimii hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Epävarmuus katsojamäärien palautumisesta koronaa edeltävälle tasolle on edelleen ilmeinen. Lippuja myydään enemmän yksittäisille asiakkaille ja pienemmille ryhmille. Lippuja myydään myös enemmän lähempänä esitystä. Potentiaalisten asiakkaiden heikentyneen ja edelleen heikentyvän taloustilanteen arvioidaan vaikuttavan kulutuskäyttäytymiseen. Yleinen talouden tilanne ja epävarmuus vaikuttavat mm. materiaalien ja palvelujen hintoihin. Tämä

tulee vaikuttamaan olennaisesti myös kaupunginteatterin talouteen. Hallitusohjelman kirjausten toteuttaminen jo ensi vuonna ja suunnitelmavuosina tulee vaikuttamaan myös teatterin toimintaympäristöön. Hallitusohjelmassa on paljon positiivisia kirjauksia kulttuurin merkityksestä hyvinvoinnille ja tavoitteena on poikkihallinnollisen yhteistyön lisääminen. Teatterin toimintaedellytysten turvaaminen myös tulevina vuosina korostuu entisestään.

Uusi teatterinjohtaja aloittaa työnsä 1.1.2024. Uuden teatterinjohtajan kädenjälki näkyy jo pitkälti vuoden 2024 ohjelmistovalinnoissa.

Lahden kaupunginteatteri on Lahden kaupungin taseyksikkö, jonka tulos budjetoidaan vuosittain nollaan. Kaupungin avustus toimintaan on 7,77 milj. euroa, mikä pitää sisällään valtionosuuden. Kaupunginteatteri maksaa tiloitaa vuokraa noin 2,2 milj. euroa. Kaupunginteatterin talousarviossa on huomioitu talouden tasapaino-ohjelman

säästötavoitteena 2.700 €, jolla ei ole merkittävää vaikutusta teatterin talouteen. Kohdennus on tehty kulujen karsintana.

Toiminnan painopistealueet

Toiminnan painopistealueena tulee olemaan katsojien luottamuksen palauttaminen ja ylläpitäminen esittävän taiteen laadullisen tason säilyttämisellä ja turvallisella katsojakokemuksella.

Teatterin henkilöstössä on ollut paljon vaihtuvuutta kuluvana vuonna. Yhtenä merkittävänä painopistealueena tulee olemaan henkilöstön työhyvinvoinnin lisääminen.

Ammattitaitoinen, hyvinvoiva ja motivoitunut henkilöstö on edellytyksenä teatteritoiminnan onnistumiselle.

Digitaalisia palveluja ja toimintatapoja tullaan myös mahdollisuuksien mukaan kehittämään. Teatteri on yhtenä toimijana mukana 2023 käynnistyneessä Kudos-hankkeessa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024
Talous:			
Kaupungin avustus/asukas (ilman valtionosuutta)	51	55	57 €
Kaupungin avustus/asukas (ilman valtionosuutta ja sisäisiä vuokria)	34	37	38 €

1.11. Toiminnan tunnusluvut

SIVISTYKSEN PALVELUALUE	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Varhaiskasvatuspalvelut					
Alle kouluikäisten lasten lukumäärä	7 119	7 200	6900	6800	6800
- varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa	3 625	3 600	3 600	3 600	3 600
- yksityisessä varhaiskasvatuksessa	1 694	1 700	1 700	1 700	1 700
- kotihoidon tuella	1 062	1 300	900	900	900
Perusopetus					
Oppilasmäärä	10 480	10 500	10 400	10 300	10 100
Vuosiviikkotunnit (kpl)	18 400	17 100	18 000	17 850	17 500
Vuosiviikkotunnit/oppilas (kpl)	1,76	1,63	1,73	1,73	1,73
Nuorisopalvelut					
Osallistuja- ja asiakasmäärä	224 126	200 000	210 000	210 000	210 000
Asiakaspalautteiden keskiarvo	4,5	4,1	4,1	4,1	4,1
Erytystuettujen nuorten lukumäärä	751	550	680	680	680
Erytystuettujen nuorten asiakastytyväisyys	4,7	4,2	4,2	4,2	4,2
Työ- ja valmennuspalveluita käyttävien nuorten määrä	210	250	250	250	250
- joista työllistettyjen nuorten lukumäärä	128	180	180	180	180
- työllistettyjen nuorten sijoittumis-%	60	50	50	50	50
Lukiokoulutus					
Opiskelijamäärä	2 250	2 250	2 250	2 250	2 250
Kurssit (kpl)	2 200	2 150	2 150	2 150	2 150
Kurssit/opiskelija (kpl)	1,0	0,95	0,95	0,95	0,95
Kirjasto- ja tietopalvelut					
Lainaajien lukumäärä	34 321	40 000	35 000	35 000	35 000
Lainaukset/asukas (kpl)	15,4	17,0	17,0	17,0	17,0
Verkkokäynnit/asukas (kpl)	5,6	5,5	5,6	5,6	5,6
Liikuntapalvelut					
Maauimalan kävijämäärä	50 392	46 000	46 000	46 000	46 000
Kivimaan uimahallin kävijämäärä	90 023	120 000	120 000	120 000	120 000
Saksalan uimahallin kävijämäärä	65 313	85 000	85 000	85 000	85 000
Lahden uimahallin kävijämäärä	75 603	115 000	115 000	115 000	115 000
Nastolan uimahallin kävijämäärä	44 071	60 000	60 000	60 000	60 000
Kaupunginmuseo					
Lausunnot (arkeologia ja rakennustutkimus, muut)	534	320	530	580	580
Hankitut taideteokset (ostot ja lahjoitukset)	104	60	100	60	60
Kuvanvälitysten lukumäärä	226	100	150	150	150
Enintään 18-vuotiaiden asiakkaiden lukumäärä	17 600	13 000	19 000	21 000	20 000
Kaupunginorkesteri					
Julkiset konsertit	43	80	80	80	80
Kuulijoiden lukumäärä em. konserteissa	20 133	53 000	53 000	53 000	53 000
Muut esiintymiset (tilaus- ja pienesiintymiset, ulkomaan konsertit)	73	65	65	65	65
Kuulijoiden lukumäärä yhteensä	40 768	58 000	58 000	58 000	58 000
Kaupunginteatteri					
Näytännöt (kpl)	209	250	250	250	250
Ensi-illat (kpl)	7	7	7	7	7
Katsojamäärä	41 515	71 000	71 000	71 000	71 000
Lasten ja nuorten näytännöt (kpl)	51	70	70	70	70
Yleisötyön tilaisuudet, ei esitys (kpl)	242	100	100	100	100
Oma tulorahoitus/katsoja (€)	26,03	25,00	27,00	27,00	27,00

1.12. Investointiosa

Investointisuunnitelmat valmistellaan ja esitetään viiden vuoden ajalta. Sivistyksen palvelualueen

taloussuunnitelmavuosien 2024–2026 bruttoinvestoinnit ovat yhteensä 8,5 milj. euroa.

1.12.1. Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot kaupunkitasoisesti. Yksikön esityksessä on arvio toteutettavista irtaimen omaisuuden investoinneista. Määrärahan kohdentamista yksiköille voidaan tarkastella

talousarviovuoden aikana kaupunginvaltuuston myöntämän kokonaismäärärahan puitteissa.

1 000 euroa		TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Irtain omaisuus	tulot							
Lahden kaupunki	menot	-6 766	-7 450	-7 523	-5 120	-3 770	-3 470	-3 470
Sivistyksen palv.alue	menot	-4 327	-3 740	-4 653	-2 400	-1 400	-1 100	-1 100

1 000 euroa		TP 2022	KS+LTA:t 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Tulot		0	0	0	0	0	0	0
Menot		-4 327	-3 740	-4 653	-2 400	-1 400	-1 100	-1 100
Netto		-4 327	-3 740	-4 653	-2 400	-1 400	-1 100	-1 100

Kohteet		TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Sivistyksen palvelualue (ilman taseyksikköä)						
Nuorisopalvelut		-150				
Perusopetus		-900	-1 400	-400	-400	-400
Varhaiskasvatus		-530	-500	-500	-500	-500
Wellamo-opisto		-10	-10	-10	-10	-10
Kulttuuripalvelut		-50				
Liikuntapalvelut		-300				
Kaupunginmuseo		-1 603				
Kirjasto- ja tietopalvelut		-820	-300	-300		
Lahden Kaupunginorkesteri -taseyksikkö						
Instrumenttihankinnat ja verkkokonserttikalusto		-140	-40	-40	-40	-40
Lahden Kaupunginteatteri -taseyksikkö						
Teatteritekniikan korvaushankinnat		-150	-150	-150	-150	-150